

RAQAMLI DAVRDA KO'P TILLILIK VA SUN'IY INTELLEKT: CHET TILLARNI O'RGANISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Sodiqova Gulsevar,

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti 1-bosqich talabasi, Toshkent, O'zbekiston

Tel.: +998 94 841 24 25. El.manzili: gulsevarsodiqova06@gmail.com

Ilmiy rahbar: Raximova Gulsanam Ashirbekovna, O'zDJTU Fransuz tili nazariy fanlar kafedrası mudiri, f.f.f.d. (PhD), dotsent

El.manzili: miss_guli777@mail.ru / gulsanam.rakhimova@uzswlu.uz

ORCID: 0000-0003-2006-9702. Tel.: +998 95 044 78 08

Annotatsiya. *Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning (AI) chet tillarini o'rganishdagi o'rni hamda ko'p tillilikni rivojlantirishdagi ta'siri tahlil qilinadi. Zamonaviy raqamli vositalar, interaktiv platformalar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi dasturlar yordamida o'quvchilarning lingvistik kompetensiyasi, mustaqil ta'lim olish ko'nikmasi va nutqiy faoliyati qanday rivojlanishi yoritiladi. Shuningdek, maqolada o'qitishning an'anaviy uslublari bilan innovatsion yondashuvlar o'rtasidagi asosiy farqlar, til o'rganishda shaxsga yo'naltirilgan metodlar, va AI texnologiyalarining afzalliklari ilmiy-nazariy asosda tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari raqamli asrda ko'p tillilikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalari muhim o'rin tutishini isbotlaydi.*

Kalit so'zlar: *sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar, ko'p tillilik, til o'rganish, innovatsion yondashuv, virtual ta'lim, interaktiv metodlar.*

Asosiy qism. Sun'iy intellekt va raqamli ta'limning o'zaro bog'liqligi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt inson faoliyatining ajralmas qismiga aylandi. Sun'iy intellekt (AI) — bu inson tafakkuriga o'xshash tarzda tahlil qilish, qaror qabul qilish va o'rganish imkoniga ega bo'lgan kompyuter tizimlari majmuasidir. U til o'rganish, tarjima, nutq tahlili, matn yaratish va muloqotni modellashtirishda keng qo'llanilmoqda.

Zamonaviy ta'limda AI texnologiyalari yordamida o'quvchi nafaqat tayyor bilimni oladi, balki o'zining til bilish darajasiga mos mashqlar, talaffuzni to'g'rilovchi audio vositalar, grammatika tahlil qiluvchi algoritmlar va virtual suhbat platformalari orqali mustaqil o'rganish imkoniga ega bo'ladi.

Masalan, Duolingo, ChatGPT, Reverso, Grammarly kabi platformalar foydalanuvchining o'rganish sur'ati, qiziqish sohasi va xatolariga qarab shaxsiylashtirilgan ta'lim yo'nalishini yaratadi. Bu esa o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro aloqani yangi bosqichga olib chiqadi.

Chet tillarini o'rganishda sun'iy intellektning afzalliklari

Sun'iy intellekt yordamida yaratilgan tizimlar til o'rganish jarayonini quyidagi jihatlar orqali takomillashtiradi:

- Shaxsiylashtirilgan o'qitish. AI foydalanuvchining bilim darajasini tahlil qilib, unga individual tarzda mashqlar va materiallar taklif etadi.
- Real muloqot muhiti. Virtual suhbatdosh (chatbotlar) yordamida o'quvchi chet tilida muloqot qilishni amalda mashq qiladi.
- Talaffuzni rivojlantirish. Ovozli tahlil texnologiyalari (speech recognition) o'quvchining talaffuzidagi xatolarni aniqlab, to'g'ri variantni taklif etadi.
- Tarjima va semantik tahlil. AI asosidagi tarjimonlar (DeepL, Google Translate va boshqalar) so'zning kontekstini tahlil qilib, yanada tabiiy tarjima yaratadi.
- Motivatsiyani oshirish. Gamifikatsiya (o'yin elementlarini qo'llash) orqali o'quvchi o'rganish jarayonidan zavq oladi va natijalarni kuzatib boradi.

Til o'rganishda bunday yondashuvlar o'quvchining mustaqilligi, ijodiy fikrlashi va tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Ko'p tillilik va sun'iy intellekt integratsiyasi

Ko'p tillilik bugungi globallashuv jarayonida madaniyatlararo muloqot va xalqaro hamkorlikning asosi hisoblanadi. Bir nechta tillarni bilish inson tafakkurini kengaytiradi, nutq madaniyatini boyitadi va intellektual salohiyatni oshiradi.

Sun'iy intellektning jadal rivojlanishi bu jarayonni yanada samarali qiladi. AI asosida yaratilgan ko'p tilli platformalar foydalanuvchiga bir vaqtning o'zida bir nechta tillarni o'rganish imkonini beradi. Masalan, ChatGPT yoki Reverso dasturlari foydalanuvchining so'rovini avtomatik tarzda turli tillarda qayta ishlab, tahliliy taqqoslash imkonini yaratadi.

Shuningdek, O'zbekistonda ham raqamli ta'lim tizimi tobora kengayib, AI asosidagi o'quv platformalari joriy etilmoqda. Xususan, chet tillari bo'yicha onlayn kurslar, ovozli test tizimlari va interaktiv mashq dasturlari talabalarga zamonaviy muhitda o'qish imkonini bermoqda.

Sun'iy intellektning pedagogik va psixologik jihatlari Sun'iy intellekt nafaqat o'quv jarayonini osonlashtiradi, balki psixologik jihatdan ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'quvchi xatodan qo'rqmasdan mashq qiladi, chunki AI tizimi uni tanqid qilmaydi, balki yo'l-yo'riq ko'rsatadi. Shu bilan birga, interaktiv o'rganish o'quvchining diqqatini oshiradi va tahliliy fikrlashni shakllantiradi.

Tilshunos olim L. Vygotskiy "inson tafakkuri til orqali rivojlanadi" degan g'oyani ilgari surgan. Shunday ekan, sun'iy intellekt orqali ko'p tilli muhit yaratish inson tafakkurining intellektual o'sishiga xizmat qiladi. J. Bruner esa "interaktiv o'qitish o'quvchini faol subyektga aylantiradi" deya ta'kidlagan. Shu nuqtai nazardan, AI texnologiyalari o'quvchini faol o'rganish jarayonining markaziga qo'yadi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli davrda sun'iy intellekt va ko'p tillilik o'zaro chambarchas bog'liqdir. Ular birgalikda til o'rganishning yangi paradigmasini shakllantirib, an'anaviy ta'lim usullarini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirmoqda. AI asosidagi platformalar o'quvchining o'zlashtirish

darajasini real vaqt rejimida kuzatadi, individual yondashuvni ta'minlaydi va o'rganishni interaktiv hamda samarali jarayonga aylantiradi.

Ko'p tillilik esa global raqobatbardoshlik va madaniyatlararo muloqotning asosi bo'lib, AI bu jarayonni yangi bosqichga olib chiqadi. Shunday ekan, raqamli davrda chet tillarini o'rganishda sun'iy intellektdan oqilona foydalanish o'qitish sifatini oshiradi, yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantiradi va global dunyoda erkin muloqot qila oladigan yangi avlodni shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. Ismoilov S. Raqamli texnologiyalar yordamida chet tillarini o'qitishning zamonaviy usullari. — Toshkent: Fan nashriyoti, 2023.
2. Karimova M. Sun'iy intellekt va ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar. — Toshkent, 2024.
3. Vygotskiy L.S. Mantiq va nutqning rivojlanishi. — Moskva: Pedagogika, 1984.
4. Bruner J. Ta'lim jarayonining psixologik asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 1995.
5. Xodjayev A. Axborot texnologiyalari va ta'lim tizimi integratsiyasi. — Toshkent: Universitet, 2022.
6. Rasulov B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
7. Tursunova N. Til o'rganishda zamonaviy metod va vositalar. — Samarqand, 2023.

Internet saytlari :

1. <https://www.britishcouncil.uz/programmes/education/learn-english>
2. <https://researchgate.net/journal/Language-Learning-and-Technology>
3. <https://ziyouz.com/index.php/maqolalar/21-tilshunoslik-va-tarjima/>
4. <https://udc.uzswlu.uz/library/digital-education-and-language-learning>
5. <https://languagelearninglab.com/artificial-intelligence-in-language-education>
6. <https://uzreport.news/education/chet-tillarini-o-rganishda-zamonaviy-yondashuvlar>
7. <https://science.gov.uz/uz/news/innovatsiyalar-va-ta-limda-sun-iy-intellekt>
8. <https://medium.com/edtech-review/ai-transforming-language-education-8b6c9b6219d3>
9. <https://www.duolingo.com/efficacy/artificial-intelligence-in-language-learning>
10. <https://www.lemonde.fr/education>
11. <https://www.francaisfacile.com>
12. <https://www.france24.com/fr/technologies/20240321-intelligence-artificielle-et-apprentissage-des-langues-comment-l-ia-transforme-l-education>